AKTA TURNIEJU

GOTOWE DO LEKCJI

TURNIEJ NAUKOWY

Gry, wyzwania i śledztwa do zastosowania w klasie

MISJE • DOWODY • HIPOTEZY • PUNKTY

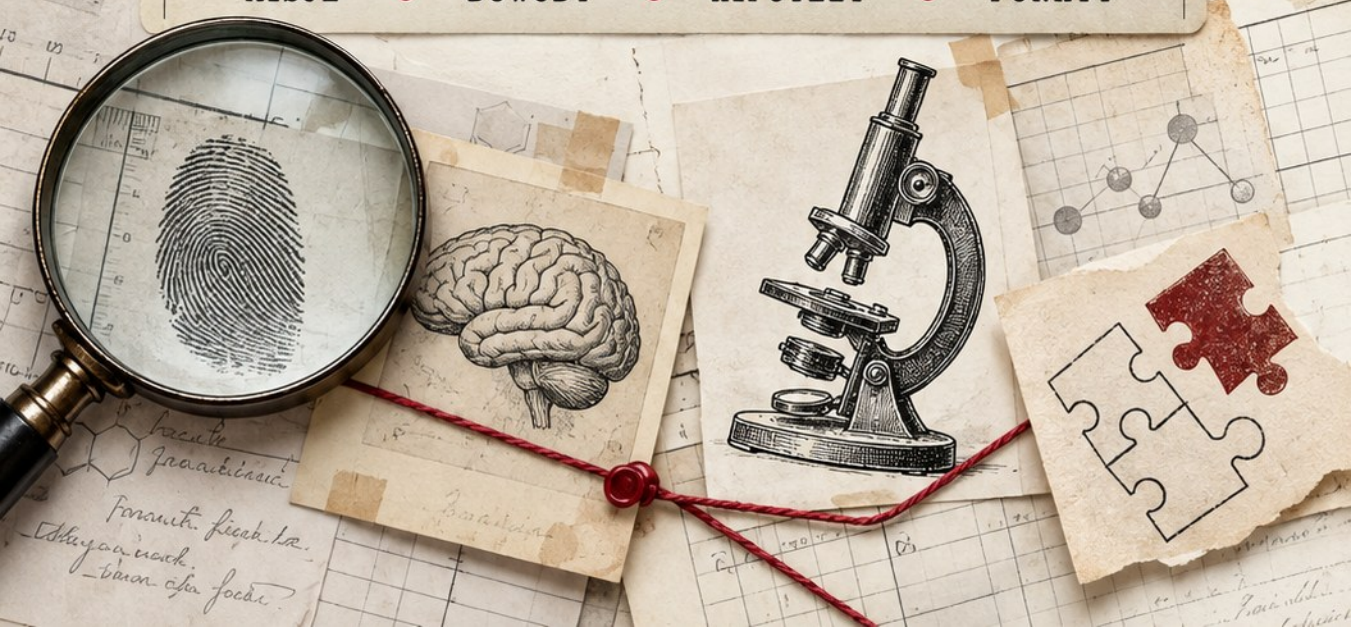

TURNIEJ NAUKOWY

PRAWA AUTORSKIE

Dozwolone wykorzystanie

- wydruk dla własnej klasy
- praca z zespołami uczniów
- użycie podczas lekcji i powtórek

Ograniczenia

- nie odsprzedawaj
- nie udostępniaj pliku publicznie
- nie usuwaj oznaczeń produktu

Materiał edukacyjny przygotowany do pracy nauczyciela.

MATERIAŁ DLA NAUCZYCIELA

SPIS TREŚCI

AKTA PROGRAMU

00 | Turniej Naukowy

01 | Prawa autorskie

02 | Spis treści

03 | Jak zamienić lekcję w naukowy turniej

04–09 | Moduł 01: Start turnieju

10–19 | Moduł 02: Misje na start

20–29 | Moduł 03: Laboratorium bez laboratorium

30–39 | Moduł 04: Śledztwa i dowody

40–49 | Moduł 05: Wielki finał i materiały nauczyciela

MISJE

DOWODY

HIPOTEZY

PUNKTY

JAK ZAMIENIĆ LEKCJĘ W NAUKOWY TURNIEJ

START

Ten materiał pomaga poprowadzić lekcję jako serię misji, wyzwań i śledztw. Uczniowie pracują w zespołach, zbierają dowody, tworzą hipotezy i bronią swoich wniosków.

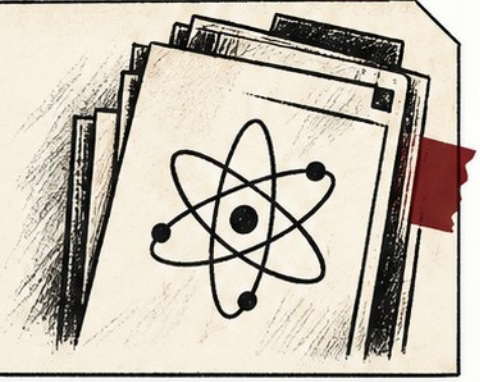

1 Podziel klasę na zespoły

2 Wybierz misję lub śledztwo

3 Ustal czas i punktację

4 Zakończ omówieniem dowodów

Zasada główna

Najważniejsze jest uzasadnienie odpowiedzi, nie tylko szybki wynik.

TURNIEJ NAUKOWY

MISJA STARTOWA

MODUŁ 01

START TURNIEJU

Przygotowanie klasy, zespołów, zasad i pierwszej rozgrzewki.

01

Jak działa turniej?

02

Role w zespole

03

Punkty i fair play

04

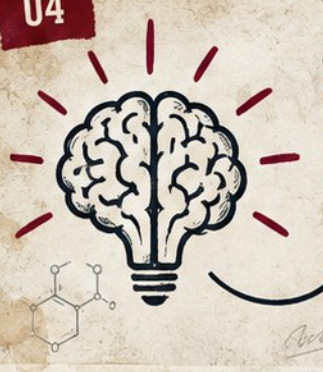

Rozgrzewka hipotez

ŚCIŚLE POUFNE

JAK DZIAŁA TURNIEJ NAUKOWY?

1.

Nauczyciel wybiera misję

Wybierz jedną z gotowych misji z zestawu Turniej Naukowy i przygotuj materiały dla klasy.

2.

Zespoły otrzymują zadanie

Podziel uczniów na zespoły i przekaż im treść misji wraz z zestawem dowodów (materiały, dane, ilustracje).

3.

Uczniowie analizują dowody

Zespoły badają dostępne materiały, szukają powiązań, zadają pytania i wyciągają wnioski.

4.

Zespół zapisuje hipotezę

Uczniowie wspólnie formułują hipotezę – proponowane rozwiązanie misji – i zapisują jej uzasadnienie.

5.

Klasa omawia werdykt

Zespoły prezentują swoje hipotezy, a klasa dyskutuje, porównuje argumenty i wspólnie ocenia, która hipoteza jest najbardziej przekonująca.

Czas jednej rundy

5–15 minut, zależnie od wieku i poziomu klasy.

Wskazówka praktyczna

Punkty przyznawaj za obserwację, uzasadnienie i współpracę — nie tylko za poprawną odpowiedź.

ZESPOŁY I ROLE

Każdy zespół działa sprawniej, gdy uczniowie wiedzą, za co odpowiadają.

Kapitan czasu

pilnuje limitu rundy.

Czytelnik dowodów

odczytuje wskazówki i dane.

Analityk

łączy fakty i szuka zależności.

Sekretarz

zapisuje hipotezę i uzasadnienie.

Rzecznik

prezentuje werdykt zespołu.

Rotuj role co rundę, aby każdy uczeń ćwiczył inne umiejętności.

ZESPÓŁ BADAWCZY

POUFNE
MATERIAŁY DO UŻYTKU W KLASIE

PUNKTY, ZASADY I FAIR PLAY

Za co zespół zdobywa punkty?

Trafna obserwacja	1 pkt
Dobrze uzasadniona hipoteza	2 pkt
Wykorzystanie dowodów	2 pkt
Współpraca w zespole	1 pkt
Jasna prezentacja werdyktu	1 pkt

Nauczyciel może zmieniać punktację zależnie od wieku klasy.

3 zasady turnieju:

1. Słuchamy argumentów.

2. Powołujemy się na dowody.

3. Szanujemy błędne hipotezy — uczą myślenia.

FAIR PLAY

POUFNE
MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

PRZYGOTOWANIE SALI I MATERIAŁÓW

Przed lekcją przygotuj:

- [ ] wydruk kart misji
- [ ] arkusze odpowiedzi dla zespołów
- [ ] ołówki lub długopisy
- [ ] zegar lub minutnik
- [ ] miejsce na punktację
- [ ] kopertę z kluczem nauczyciela

Propozycja ustawienia sali:

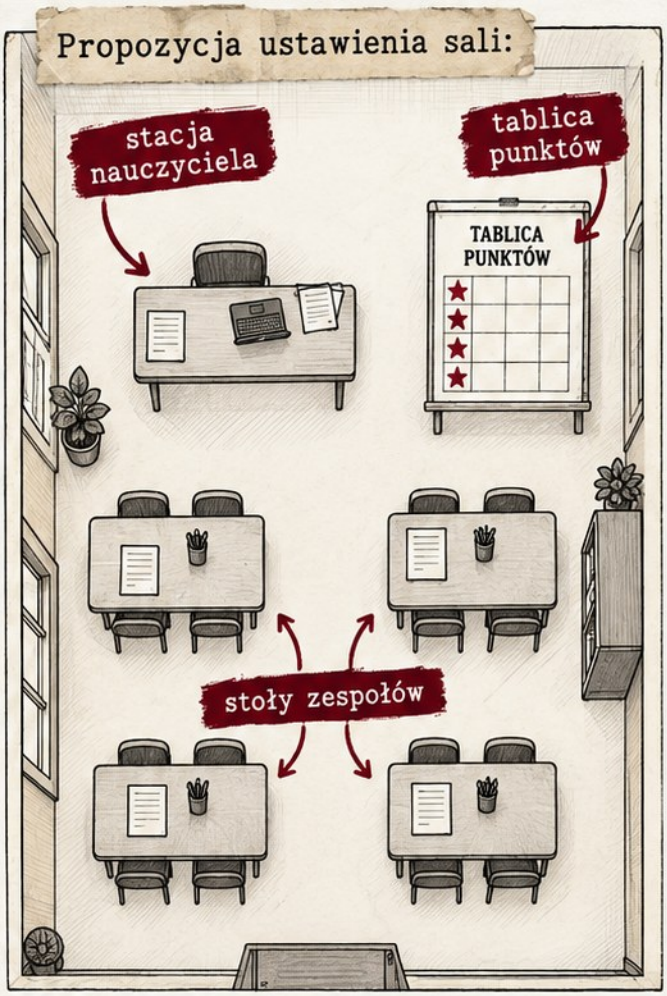

Wskazówka:
Jeśli masz mało czasu, wybierz jedną misję i skróć prezentację werdyktu do 30 sekund.

GOTOWE W 5 MINUT

POUFNE
AKTA DYDAKTYCZNE

ROZGRZEWKA: 60 SEKUND NA HIPOTEZĘ

KARTA AKTYWNOŚCI

Cel: szybkie ćwiczenie obserwacji, wnioskowania i uzasadniania.

INSTRUKCJA DLA NAUCZYCIELA:

1. Pokaż uczniom krótką sytuację lub ilustrację.
2. Daj zespołom 60 sekund na hipotezę.
3. Poproś o jeden dowód wspierający.
4. Porównaj różne wyjaśnienia.

PRZYKŁAD:

Roślina przy oknie rośnie szybciej niż roślina w głębi sali. Dlaczego?

Hipoteza zespołu:

_____

Dowód / obserwacja:

_____

Co jeszcze trzeba sprawdzić?

_____

AKTA MISJI

MODUŁ 02

MISJE NA START

Szybkie wyzwania do obserwacji, hipotez i pracy zespołowej.

01 Co nie pasuje?

02 Prawda, fałsz czy za mało danych?

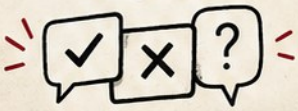

03 Łańcuch przyczyn i skutków

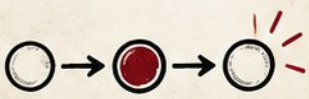

04 Naukowe tabu

05 Zgadnij po wskazówkach

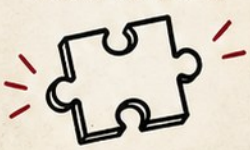

06 Błąd w eksperymencie

07 Sortowanie dowodów

08 Naukowe bingo

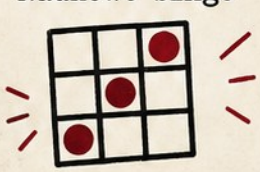

09 Pojedynek hipotez

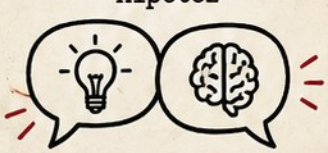

KARTA MISJI _____ MISJA 01

WYZWANIE 01: CO NIE PASUJE?

Cel: ćwiczenie obserwacji, klasyfikacji i uzasadniania wyboru.

INSTRUKCJA DLA UCZNIÓW:

1. Obejrzyj zestaw elementów.
2. Wskaż jeden element, który nie pasuje.
3. Uzasadnij decyzję dowodem.

liść

korzeń

łodyga

magnes

Nie pasuje: _____

Dlaczego? _____

Jaki dowód to potwierdza? _____

Wskazówka dla nauczyciela:
Możesz użyć obrazków, pojęć, danych liczbowych albo krótkich opisów.

KARTA MISJI

WYZWANIE 02: PRAWDA, FAŁSZ CZY ZA MAŁO DANYCH?

Cel: odróżnianie faktów od opinii i wniosków bez wystarczających dowodów.

PRAWDA

Zdanie jest zgodne z dostępnymi, wiarygodnymi dowodami naukowymi.

FAŁSZ

Zdanie jest sprzeczne z dostępnymi, wiarygodnymi dowodami naukowymi.

ZA MAŁO DANYCH

Nie można jednoznacznie ocenić, czy zdanie jest prawdziwe czy fałszywe, ponieważ brakuje wystarczających informacji.

PRZYKŁADOWE ZDANIA:

1. Roślina bez światła może rosnąć wolniej.
2. Każda ciecz przewodzi prąd.
3. Ten proszek na pewno jest solą, bo jest biały.

Twoje zadanie:
Dla każdego zdania zaznacz odpowiednią kategorię (PRAWDA, FAŁSZ lub ZA MAŁO DANYCH) i uzasadnij swoją odpowiedź.

SPRAWDŹ DOWÓD

	Zdanie	Kategoria	Uzasadnienie
1			
2			
3			

Wskazówka dla nauczyciela:
Nie chodzi o zgadywanie. Uczeń musi wskazać, jaki dowód ma lub jakiego dowodu brakuje.

WYZWANIE 03:
ŁAŃCUCH PRZYCZYN I SKUTKÓW

KARTA MISJI

Cel: budowanie logicznych połączeń między obserwacją, przyczyną i skutkiem.

PRZYKŁAD:

Na szkolnym parapecie jedna roślina więdnie szybciej niż druga.

TWOJE ZADANIE:

Uzupełnij łańcuch i zaznacz miejsce, w którym brakuje dowodu.

Obserwacja	Możliwa przyczyna	Co się zmienia?	Skutek	Wniosek

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA:

Jeśli uczniowie podają kilka możliwych przyczyn, poproś ich o wskazanie, którą da się sprawdzić najprościej.

POŁĄCZ FAKTY

WYZWANIE 04:
NAUKOWE TABU

KARTA GRY

Cel: wyjaśnianie pojęć naukowych własnymi słowami.

Zasady gry:

Jedna osoba opisuje pojęcie, ale nie może użyć słów zakazanych. Zespół ma **60 sekund** na odgadnięcie hasła.

KARTA 1

HASŁO:

parowanie

SŁOWA ZAKAZANE:

- woda
- para
- gotowanie

KARTA 2

HASŁO:

fotosynteza

SŁOWA ZAKAZANE:

- roślina
- światło
- tlen

KARTA 3

HASŁO:

magnes

SŁOWA ZAKAZANE:

- metal
- przyciągać
- biegun

Punktacja:

1 pkt za odgadnięcie hasła.

1 pkt za poprawne wyjaśnienie po rundzie.

TWOJA KARTA

TWOJE HASŁO:

_____

SŁOWA ZAKAZANE:

- _____
- _____
- _____

NIE UŻYWAJ SŁÓW ZAKAZANYCH

WYZWANIE 05: ZGADNIJ PO WSKAZÓWKACH

KARTA MISJI

Cel: wyciąganie wniosków z kolejnych informacji.

Instrukcja:
Nauczyciel odsłania wskazówki po jednej. Zespół może zgłosić hipotezę po każdej wskazówce, ale musi ją uzasadnić.

WNIOSKUJ OSTROŻNIE

Wskazówka 01:

Jest niewidoczne gołym okiem.

Wskazówka 02:

Może szybko się rozmnażać.

Wskazówka 03:

Niektóre jego rodzaje są pożyteczne.

Wskazówka 04:

Obserwujemy je pod mikroskopem.

Przykładowa odpowiedź: mikroorganizm

Hipoteza po 1. wskazówce:

Hipoteza po 2. wskazówce:

Ostateczny werdykt:

Najmocniejszy dowód:

WYZWANIE 06: BŁĄD W EKSPERYMENCIE

KARTA MISJI

Cel: rozpoznawanie błędów w planowaniu doświadczenia.

SCENARIUSZ

Dwie grupy sprawdzają, która roślina rośnie szybciej. Jedna roślina stoi przy oknie i dostaje więcej wody. Druga stoi w cieniu i dostaje mniej wody.

Czy można uczciwie porównać wyniki? Dlaczego?

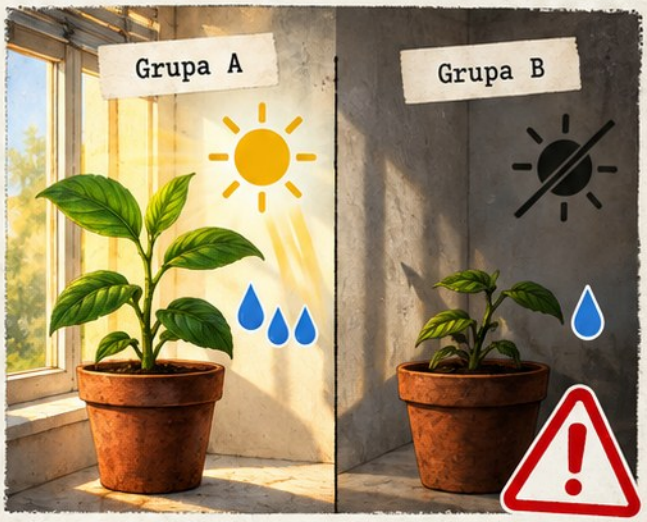

Co jest problemem?

Które zmienne zmieniono naraz?

Jak poprawić doświadczenie?

Jaki powinien być warunek kontrolny?

Wskazówka dla nauczyciela:

Uczniowie powinni zauważyć, że zmieniono więcej niż jeden warunek.

UWAGA: BŁĄD METODY

WYZWANIE 07: SORTOWANIE DOWODÓW

DOWÓD CZY OPINIA?

KARTA DOWODÓW

Cel: odróżnianie mocnych dowodów od słabych tropów i opinii.

Scenariusz: Zespół bada, dlaczego w klasie szybciej stopił się jeden kawałek lodu.

Leżał bliżej kaloryfera.

Był mniejszy od drugiego kawałka.

Ktoś uważa, że wyglądał cieplej.

Leżał na metalowej tacce.

Pomiar czasu: 4 minuty i 20 sekund.

Kolor tacki był ładniejszy.

Przepisz lub ponumeruj karty w odpowiednich kolumnach.

Wskazówka dla nauczyciela: Poproś zespoły, aby uzasadniły jedną sporną decyzję.

MOCNY DOWÓD	SŁABY TROP	NIEISTOTNE

WYZWANIE 08: NAUKOWE BINGO

KARTA GRY

BINGO NAUKOWE

Cel: szybkie utrwalanie pojęć, obserwacji i dowodów.

Zasady gry:

1. Nauczyciel czyta definicje lub przykłady.
2. Zespoły zakreślają pasujące pola.
3. Bingo oznacza linię: poziomo, pionowo lub ukośnie.

hipoteza	dowód	obserwacja	wniosek
zmienna	pomiar	energia	materia
ekosystem	siła	ciepło	światło
woda	gaz	roślina	mikroskop

Przykładowa podpowiedź:

To przewidywana odpowiedź, którą trzeba sprawdzić.

Które pole zakreślasz? Dlaczego?

WYZWANIE 09: POJEDYNEK HIPOTEZ

KARTA MISJI

Cel:

porównywanie wyjaśnień i wybór hipotezy najlepiej popartej dowodami.

Scenariusz:

W zamkniętym pojemniku pojawiły się krople wody.

Hipoteza A:

Woda dostała się do środka przez nieszczelność.

Hipoteza B:

Para wodna skropliła się na chłodnej ściance.

Dostępne dowody:

- pojemnik był szczelnie zamknięty
- stał obok zimnego okna
- wcześniej w środku było wilgotne powietrze
- na stole nie było rozlanej wody

Dowód	Wspiera A?	Wspiera B?	Dlaczego?
pojemnik był szczelnie zamknięty			
stał obok zimnego okna			
wcześniej w środku było wilgotne powietrze			
na stole nie było rozlanej wody			

Wygrywa hipoteza: _____,

ponieważ _____

_____

WERDYKT ZESPOŁU

MODUŁ 03

BEZ SPECJALISTYCZNEGO SPRZĘTU

LABORATORIUM BEZ LABORATORIUM

Proste aktywności badawcze z materiałów dostępnych w klasie.

10 MISJA
Papierowa wieża

11 MISJA
Kropla pod lupą

12 MISJA
Wyścig kapilarny

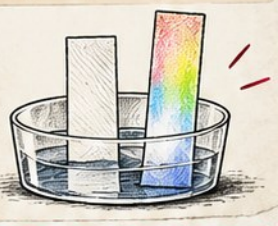

13 MISJA
Łańcuch pokarmowy w ruchu

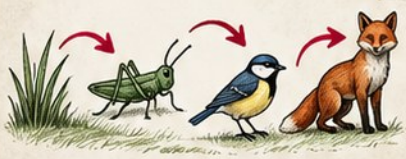

14 MISJA
Obieg wody

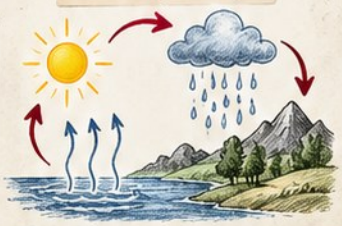

15 MISJA
Most z jednej kartki

16 MISJA
Przewodnik czy izolator?

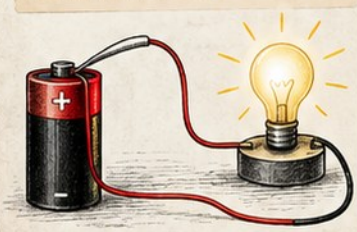

17 MISJA
Mapa dźwięku

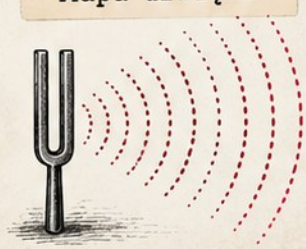

18 MISJA
Klasyfikacja jak naukowiec

WYZWANIE 10: PAPIEROWA WIEŻA

KARTA EKSPERYMENTU

Cel: testowanie konstrukcji, stabilności i współpracy zespołu.

Materiały:

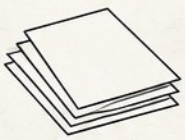
5 kartek papieru

taśma klejąca

nożyczki

linijka

minutnik

Zadanie:

Zbuduj jak najwyższą wieżę, która stoi samodzielnie przez 10 sekund.

Przebieg eksperymentu:

1 Zaplanuj kształt podstawy.

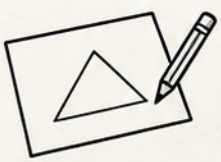

2 Zbuduj prototyp.

3 Zmierz wysokość.

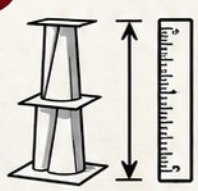

4 Popraw konstrukcję.

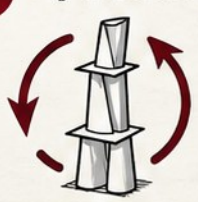

Obserwacje:

Wysokość wieży: _____ cm

Co było najsłabszym miejscem?

_____

_____

Jaka zmiana poprawiła stabilność?

_____

_____

Wskazówka dla nauczyciela:

Porównaj wieże według wysokości i stabilności, nie tylko wyglądu.

WYZWANIE 11: KROPLA POD LUPĄ

KARTA OBSERWACJI

OBSERWUJ UWAŻNIE

Cel: dokładne opisywanie wyglądu, kształtu i zmian w czasie.

Potrzebne materiały:

- kropla wody
- łyżeczka lub pipeta
- papier do pieczenia albo folia
- lupa
- latarka

Przebieg:

1. Umieść kroplę na gładkiej powierzchni.
2. Obejrzyj ją z boku i z góry.
3. Zmień kąt światła.
4. Zapisz trzy obserwacje.

WIDOK Z GÓRY

WIDOK Z BOKU

Kształt kropli:

Co widać przy innym świetle?

Co zmieniło się po 2 minutach?

Hipoteza: dlaczego kropla ma taki kształt?

Wskazówka dla nauczyciela:
Nie oceniaj tylko odpowiedzi. Nagradzaj precyzyjne słownictwo obserwacyjne.

WYZWANIE 12: WYŚCIG KAPILARNY

KARTA EKSPERYMENTU

Cel:

obserwacja podciągania wody przez różne materiały.

Wyzwanie:

Który materiał najszybciej podciąga wodę?

Materiały:

- paski ręcznika papierowego
- paski papieru do drukarki
- woda z barwnikiem
- kubek
- linijka
- minutnik

Przebieg eksperymentu:

1. Zanurz końcówki pasków na tę samą głębokość.
2. Włącz minutnik.
3. Zaznacz wysokość po 1, 3 i 5 minutach.
4. Porównaj wyniki.

Wyniki pomiarów:

Materiał	1 minuta	3 minuty	5 minut	Wniosek

Hipoteza:

Przed startem przewidujemy, że wygra: _____.

WYZWANIE 13: ŁAŃCUCH POKARMOWY W RUCHU

KARTA AKTYWNOŚCI

Cel:
zrozumienie przepływu energii w ekosystemie.

Materiały:
- karty organizmów
- sznurek lub strzałki
- karteczki z rolami

Aktywność:
Ułóżcie żywy łańcuch pokarmowy. Każdy uczeń reprezentuje jeden element ekosystemu.

ZADANIA:

1. Kto jest producentem?

   _____

2. Kto jest konsumentem?

   _____

3. Co stanie się, jeśli zabraknie jednego ogniwa?

   _____

4. Gdzie wracają składniki odżywcze?

   _____

Wskazówka dla nauczyciela:
Po pierwszej rundzie usuń jeden element i poproś zespół o przewidzenie skutków.

EKOSYSTEM W RUCHU

WYZWANIE 14: OBIEG WODY

KARTA MODELU

Cel: pokazanie parowania, skraplania i opadu w prostym modelu.

Potrzebne materiały:

- woreczek strunowy
- woda
- barwnik
- taśma
- okno lub ciepłe miejsce
- marker

Wykonanie:

1. Narysuj na woreczku chmury i strzałki.
2. Wlej odrobinę zabarwionej wody.
3. Przyklej woreczek do okna.
4. Obserwuj krople przez kilka godzin.

Wskazówka dla nauczyciela:

Najlepiej przygotować model wcześniej i wrócić do obserwacji pod koniec lekcji.

MODEL W KLASIE

Gdzie widzisz parowanie?

_____

Gdzie pojawia się skraplanie?

_____

Co symbolizuje opad?

_____

Wniosek zespołu:

_____

_____

_____

WYZWANIE 15:
MOST Z JEDNEJ KARTKI

KARTA KONSTRUKCJI

Cel:
sprawdzenie, jak kształt wpływa na wytrzymałość konstrukcji.

Materiały:
- 1 kartka papieru A4
- dwa stosy książek
- monety lub klocki
- linijka

Zadanie:
Zbuduj most z jednej kartki, który utrzyma jak największe obciążenie.

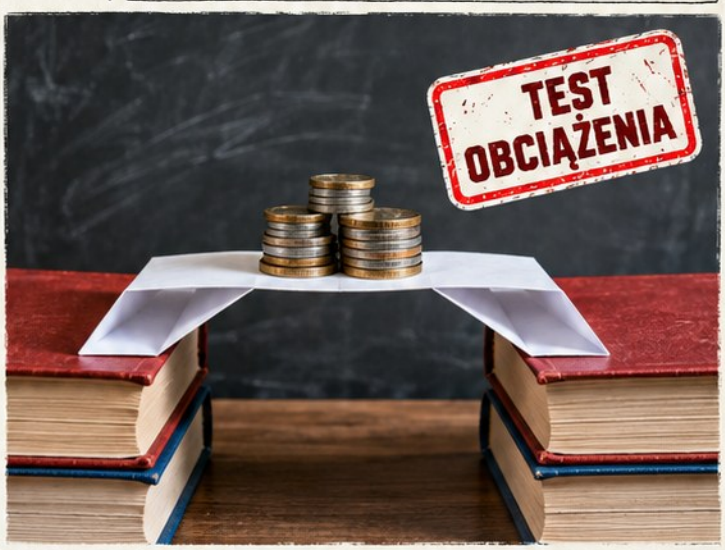

Przebieg:
1. Ustaw podpory w równej odległości.
2. Zaprojektuj kształt mostu.
3. Testuj obciążenie stopniowo.
4. Zapisz wynik i popraw projekt.

Przykłady kształtów:

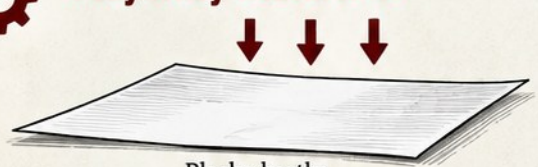

Płaska kartka
(mała wytrzymałość)

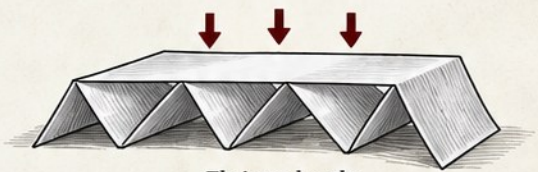

Złożona kartka
(dużo większa wytrzymałość)

Wyniki i obserwacje:

Typ zgięcia:	
Maksymalne obciążenie:	
Co się odkształciło?	
Jak poprawiliśmy projekt?	

Wskazówka dla nauczyciela:
Pokaż, że ta sama kartka może mieć różną wytrzymałość zależnie od kształtu.

WYZWANIE 16: PRZEWODNIK CZY IZOLATOR?

KARTA TESTU

Cel: sprawdzanie, które materiały przewodzą prąd.

Używaj tylko bezpiecznego obwodu z baterią.
Nie używaj gniazdka elektrycznego.

POTRZEBNE MATERIAŁY:

bateria | mała żarówka lub dioda LED | przewody | spinacz | gumka | folia aluminiowa | drewniany patyczek | moneta

PRZEBIEG TESTU:

1. Zbuduj prosty obwód.
2. Włącz badany materiał w przerwę obwodu.
3. Sprawdź, czy żarówka świeci.
4. Zapisz wynik.

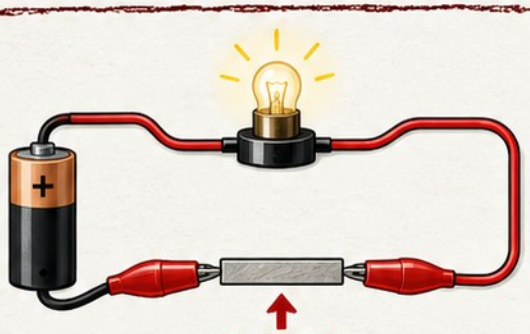

TABELA WYNIKÓW:

Materiał	Świeci?	Przewodnik czy izolator?	Wniosek
spinacz			
gumka			
folia aluminiowa			
drewniany patyczek			
moneta			

WYZWANIE 17: MAPA DŹWIĘKU

KARTA OBSERWACJI

Cel: badanie kierunku, odległości i natężenia dźwięku.

MATERIAŁY:

- dzwonek lub telefon z dźwiękiem
- opaska na oczy opcjonalnie
- kartka z planem sali
- ołówek

PRZEBIEG AKTYWNOŚCI:

Jedna osoba wydaje dźwięk z różnych miejsc sali. Zespół zaznacza na mapie, skąd dochodzi dźwięk i jak silnie go słychać.

PLAN SALI – MAPA DŹWIĘKU:

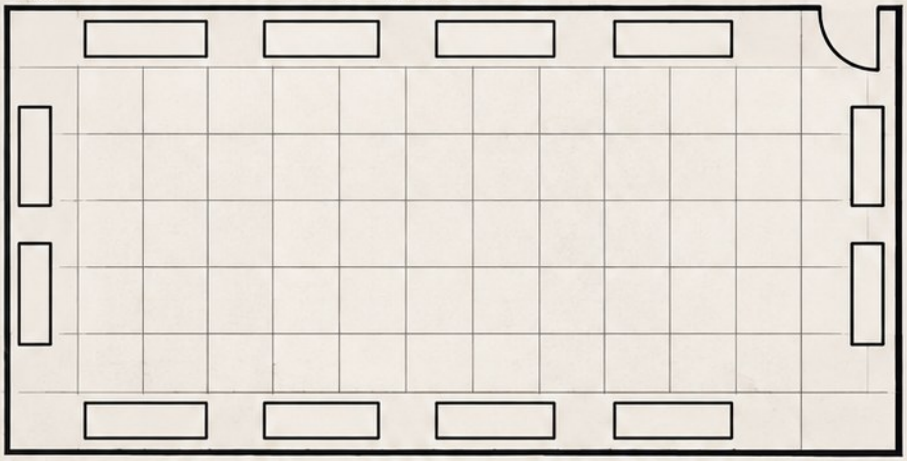

SYMBOL NATĘŻENIA DŹWIĘKU:

)	cicho
)))	średnio
))))	głośno

1 Zaznacz źródło dźwięku.

2 Oceń natężenie.

3 Co utrudniało rozpoznanie kierunku?

4 Jaki wniosek wynika z obserwacji?

WAŻNE: Nie używaj zbyt głośnych dźwięków.

WYZWANIE 18: KLASYFIKACJA JAK NAUKOWIEC

KARTA BADACZA

Cel:
tworzenie kategorii na podstawie cech, a nie przypadkowych skojarzeń.

Potrzebne materiały:
- karty z obiektami
- karteczki kategorii
- ołówek

1. OBIEKTY DO KLASYFIKACJI

liść

kamień

pióro

szyszka

muszla

nasiono

kwiat

metalowy spinacz

2. TWOJE KLASYFIKACJE

Ułóż obiekty w grupy. Nazwij kryterium klasyfikacji i obroń swój wybór.

Grupa	Obiekty	Wspólna cecha	Dlaczego ta cecha jest ważna?

3. DODATKOWE WYZWANIE

Czy można podzielić te same obiekty inaczej? Podaj drugie kryterium.

_____

_____

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA

Najciekawsze są różne poprawne podziały, jeśli mają jasne uzasadnienie.

UZASADNIJ PODZIAŁ

MODUŁ 04

AKTA ŚLEDZTWA

ŚLEDZTWA I DOWODY

Krótkie sprawy badawcze do analizy, hipotez i werdyktu zespołu.

01 Roślina, która przestała rosnąć

02 Tajemnicza plama

03 Kto zmienił temperaturę?

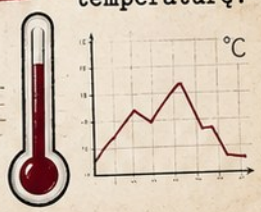

04 Zaginiony cień

05 Tajemnica zamkniętego pojemnika

06 Dlaczego lód zniknął szybciej?

07 Ślady życia w ekosystemie

08 Zaginiony składnik

09 Kod danych

ŚLEDZTWO 01:
ROŚLINA, KTÓRA PRZESTAŁA ROSNĄĆ

AKTA SPRAWY

OPIS SPRAWY:

Jedna z klasowych roślin przez dwa tygodnie prawie nie urosła. Druga, podobna roślina, rosła normalnie.

TWOJA MISJA:

Ustal najbardziej prawdopodobną przyczynę.

DOWODY ZEBRANE W SPRAWIE:

Dowód A:
roślina stała daleko od okna.

Dowód B:
podlewano ją tak samo jak drugą.

Dowód C:
liście są blade i skierowane w stronę światła.

Dowód D:
ziemia nie była przesuszona.

NOTATKI ZESPOŁU:

Hipoteza zespołu: .....

.....

.....

Najmocniejszy dowód: .....

.....

Jak można to sprawdzić? .....

.....

.....

Werdykt: .....

.....

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA:
Akceptuj hipotezy, które wynikają z dowodów, np. niedobór światła.

AKTA SPRAWY

ŚLEDZTWO 02: TAJEMNICZA PLAMA

DOWÓD MATERIALNY

Na kartce po doświadczeniu pojawiła się ciemna plama.
Zespół musi ustalić, co mogło ją spowodować.

MISJA: Porównaj dowody i wybierz najbardziej prawdopodobne wyjaśnienie.

DOWÓD A:
plama ma tłusty połysk.

DOWÓD B:
woda wyschła bez śladu na drugiej kartce.

DOWÓD C:
obok leżał kawałek kredki świecowej.

DOWÓD D:
plama nie rozpuszcza się łatwo w wodzie.

HIPOTEZY:

H1:	H2:	H3:
plama po wodzie	plama tłusta	ślad atramentu

Dowód	Którą hipotezę wspiera?	Dlaczego?
A		
B		
C		
D		

WERDYKT ZESPOŁU:

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA:
Zachęć uczniów do odróżniania obserwacji od zgadywania.

ŚLEDZTWO 03: KTO ZMIENIŁ TEMPERATURĘ?

AKTA DANYCH

SPRAWA

W klasie mierzono temperaturę wody przez 15 minut. W pewnym momencie wynik nagle się zmienił.

MISJA

Odczytaj wykres i ustal, co mogło spowodować zmianę.

Temperatura wody w czasie

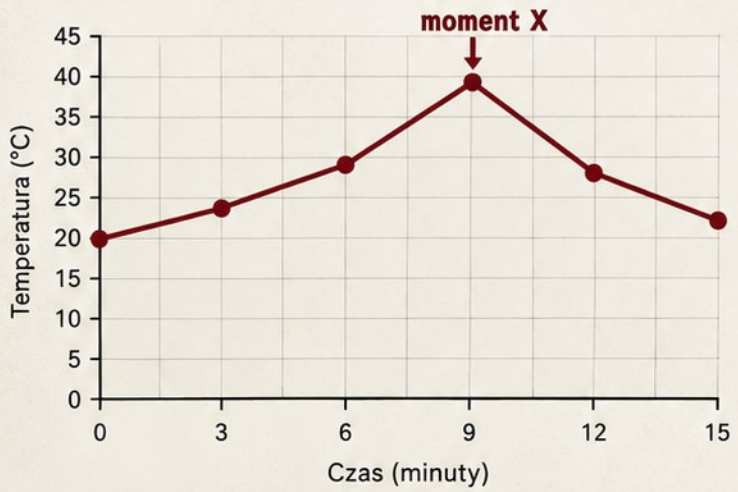

DOWODY

Naczynie stało blisko okna.

W 9. minucie otwarto okno.

Termometr był zanurzony cały czas.

Wody nie dolewano.

PYTANIA DLA ZESPOŁU

1. Co wydarzyło się w momencie X?
2. Który dowód jest najważniejszy?
3. Jaką hipotezę proponuje zespół?
4. Jak sprawdzić tę hipotezę?

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA

Zwróć uwagę na różnicę między korelacją a przyczyną.

ANALIZA WYKRESU

ŚLEDZTWO 04: ZAGINIONY CIEŃ

AKTA SPRAWY

OPIS SPRAWY

Na zdjęciu z doświadczenia widać lampkę i przedmiot, ale cień jest prawie niewidoczny.

MISJA

Ustal, dlaczego cień zniknął lub stał się bardzo słaby.

DOWODY Z MIEJSCA SPRAWY

Źródło światła było bardzo rozproszone.

Przedmiot stał blisko tła.

Tło było jasne i błyszczące.

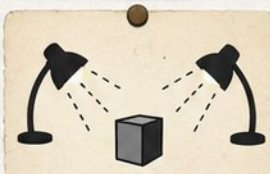

Druga lampka świeciła z przeciwnej strony.

JAK POWSTAJE CIEŃ?

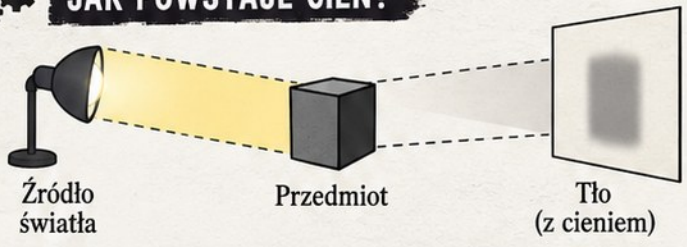

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA

Poproś uczniów o przetestowanie jednej zmiany naraz.

ŚLAD ŚWIATŁA

ZADANIA DLA ZESPOŁÓW

1 Który dowód najlepiej wyjaśnia słaby cień?

2 Co zmienić, aby cień był wyraźniejszy?

3 Narysuj ustawienie lampki, przedmiotu i tła.

4 Werdykt zespołu:

ŚLEDZTWO 05: TAJEMNICA ZAMKNIĘTEGO POJEMNIKA

AKTA SPRAWY

Opis sprawy:

W szczelnie zamkniętym pojemniku pojawiły się krople wody na ściankach. Nikt nie dolewał wody.

Twoja misja:

Wyjaśnij, skąd mogły wziąć się krople.

Dowody zebrane na miejscu:

1 Pojemnik stał przy zimnym oknie.

2 W środku wcześniej było wilgotne powietrze.

3 Pokrywka była szczelna.

4 Krople pojawiły się głównie na chłodnej ściance.

Proponowane hipotezy:

H1: woda dostała się z zewnątrz.

H2: para wodna skropliła się wewnątrz.

Zadania dla zespołu:

1 Które dowody wspierają H1?

2 Które dowody wspierają H2?

3 Co oznacza słowo skraplanie?

4 Werdykt zespołu:

Wskazówka dla nauczyciela:

Połącz śledztwo z pojęciem kondensacji.

AKTA SPRAWY

ŚLEDZTWO 06:

DLACZEGO LÓD ZNIKNĄŁ SZYBCIEJ?

TOPNIENIE POD LUPĄ

OPIS SPRAWY:

Dwa identyczne kawałki lodu położono w klasie. Jeden stopił się znacznie szybciej.

TWOJA MISJA:

Ustal, który czynnik mógł przyspieszyć topnienie.

DOWODY ZEBRANE NA MIEJSCU:

1.
Lód A leżał na metalowej tacce.

2.
Lód B leżał na papierowym ręczniku.

3.
Oba kawałki miały podobny rozmiar.

4.
Tacka była cieplejsza w dotyku niż lód.

5.
Oba leżały w tej samej części sali.

1 KTÓRY LÓD STOPIŁ SIĘ SZYBCIEJ?

2 KTÓRY DOWÓD JEST NAJWAŻNIEJSZY?

3 JAKA JEST HIPOTEZA ZESPOŁU?

4 JAK ZAPLANOWAĆ UCZCIWY TEST?

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA:

Podkreśl pojęcia: **przewodzenie ciepła** i **zmienna kontrolowana**.

ŚLEDZTWO 07:

ŚLADY ŻYCIA W EKOSYSTEMIE

AKTA TERENOWE

SPRAWA: Zespół znalazł kilka śladów w pobliżu szkolnego ogrodu. Trzeba ustalić, jakie organizmy mogły tam być i co robiły.

MISJA: Połącz ślady z możliwymi organizmami i zachowaniami.

DOWODY:

nadgryziony liść

ślady małych łap

pióro

ziemia z tunelami

łuska nasiona

wilgotne miejsce pod kamieniem

MOŻLIWE ORGANIZMY:

owad

ptak

dżdżownica

mały ssak

roślina

TABELA OBSERWACJI:

Ślad	Możliwy organizm	Co robił?	Jak mocny jest dowód?

WNIOSEK O EKOSYSTEMIE:

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA:

Podkreśl, że ślad nie zawsze daje jedną pewną odpowiedź.

DOWODY Z TERENU

AKTA LABORATORYJNE

ŚLEDZTWO 08: ZAGINIONY SKŁADNIK

BRAKUJĄCY ELEMENT

SPRAWA

Trzy zespoły przygotowały mieszaniny według podobnego przepisu. Tylko jedna mieszanina zareagowała pianą.

MISJA

Ustal, którego składnika zabrakło w pozostałych próbach.

WYNIKI DOŚWIADCZENIA

Próba	Skład mieszaniny	Obserwacja
A	woda + soda + ocet	piana
B	woda + soda	brak piany
C	woda + ocet	brak piany

DOWODY

Soda jest zasadowa.

Ocet jest kwaśny.

Piana pojawia się po połączeniu sody i octu.

OBSERWACJE

ANALIZA

1	Co łączy próbę A z pianą?	_____
2	Czego brakuje w próbie B?	_____
3	Czego brakuje w próbie C?	_____
4	Werdykt zespołu:	_____

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA

To ćwiczenie pokazuje znaczenie porównania prób.

ŚLEDZTWO 09: KOD DANYCH

AKTA DANYCH

SPRAWA

Zespół otrzymał tabelę pomiarów, ale opis doświadczenia zaginął. Trzeba odczytać, co pokazują dane.

MISJA

Znajdź wzór w danych i zaproponuj wyjaśnienie.

DANE

Dzień	Wartość
Dzień 1	2 cm
Dzień 2	3 cm
Dzień 3	5 cm
Dzień 4	8 cm
Dzień 5	12 cm

WYKRES DANYCH

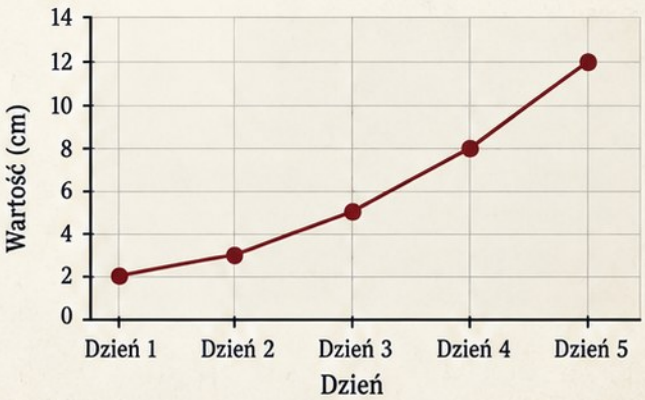

DOWODY Z AKT

- Pomiar wykonywano codziennie.
- Obiekt był podlewany.
- Stał przy oknie.
- Wartości zapisano w centymetrach.

PYTANIA DLA ZESPOŁU

1. Co mogło być mierzone? _____
2. Jaki trend widzisz? _____
3. Który dowód pomaga najbardziej? _____
4. Jakiego opisu nadal brakuje? _____
5. Werdykt zespołu. _____

NOTATKA DLA NAUCZYCIELA

Dobre odpowiedzi powinny wskazywać zarówno trend, jak i ograniczenia danych.

ODCZYTAJ WZÓR

MODUŁ 05

WIELKI FINAŁ I MATERIAŁY NAUCZYCIELA

FINAŁ TURNIEJU

Punktacja, karty odpowiedzi, klucz, omówienie i gotowe scenariusze lekcji.

41 Wielki finał: 5 stacji, 1 werdykt

42 Karty stacji finałowej

43 Arkusz punktacji zespołów

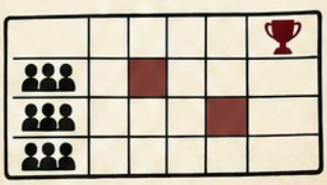

44 Karta odpowiedzi ucznia

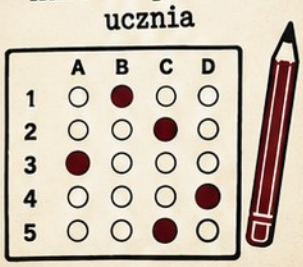

45 Poufny klucz nauczyciela

46 Jak prowadzić omówienie po turnieju

47 Dostosowanie do wieku i poziomu

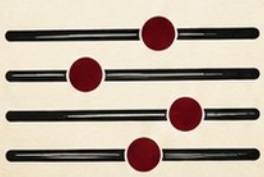

48 Certyfikat

49 Scenariusze 45, 60 i 90 minut

WIELKI FINAŁ: 5 STACJI, 1 WERDYKT

KARTA FINAŁU

Cel: połączyć obserwacje, dowody, hipotezy i argumentację w jednej rozgrywce finałowej.

Czas: 25–35 minut

Scenariusz:

Zespoły przechodzą przez 5 stacji. Na każdej zbierają fragment dowodu. Na końcu formułują wspólny werdykt.

FINAŁ

Stacja 1: Obserwacja

Zauważcie i opiszcie kluczowe zjawiska.

Stacja 2: Dane

Zbierzcie i przeanalizujcie dostępne dane.

Stacja 3: Eksperyment

Przeprowadźcie doświadczenie i zanotujcie wyniki.

Stacja 4: Hipoteza

Sformułujcie najbardziej prawdopodobną hipotezę.

Stacja 5: Argumentacja

Uzasadnijcie swój wniosek dowodami.

Werdykt końcowy

Najważniejszy dowód:

Najbardziej prawdopodobna hipoteza:

Werdykt zespołu:

Wskazówka dla nauczyciela:
Nie zdradzaj rozwiązania przed omówieniem argumentów.

KARTY STACJI FINAŁOWEJ

DO WYDRUKU

5 STACJI

Wytnij karty lub rozłóż je na stolikach jako kolejne stacje.

STACJA 1

OBSERWACJA:
Zapisz, co dokładnie widzisz.
Nie zgaduj.

STACJA 2

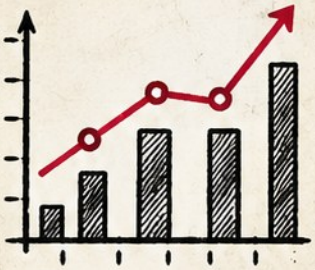

DANE:
Odczytaj tabelę lub wykres.
Szukaj wzoru.

STACJA 3

EKSPERYMENT:
Sprawdź jedną zmienną naraz.

STACJA 4

HIPOTEZA:
Podaj wyjaśnienie, które można sprawdzić.

STACJA 5

ARGUMENTACJA:
Wskaż dowód i uzasadnij werdykt.

ARKUSZ PUNKTACJI ZESPOŁÓW

PUNKTY OFICJALNE

TABLICA WYNIKÓW

Wpisz nazwę zespołu i przyznawaj punkty za obserwację, dowody, hipotezę, współpracę i prezentację.

Zespół	Obserwacja	Dowody	Hipoteza	Współpraca	Prezentacja	Bonus	Razem
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							

LEGENDA:

0 = brak
1 = częściowo
2 = dobrze

Bonus +1 za szczególnie mocne uzasadnienie.

Zwycięski zespół: _____

Komentarz nauczyciela:

_____

_____

_____

KARTA ODPOWIEDZI UCZNIA

DO WYPEŁNIENIA

Imię i nazwisko: ..... Zespół: .....

Data: ..... Misja / śledztwo: .....

1. Co zaobserwowałem/am?

2. Jakie dowody są najważniejsze?

3. Moja hipoteza

4. Co potwierdza hipotezę?

5. Co może ją osłabić?

6. Werdykt końcowy

ODPOWIEDŹ Z UZASADNIENIEM

 Używam dowodów ☐ | Wyjaśniam tok myślenia ☐ | Słucham zespołu ☐

TYLKO DLA NAUCZYCIELA

POUFNY KLUCZ NAUCZYCIELA

Jak używać klucza

- sprawdź tok rozumowania
- szukaj dowodów w odpowiedzi
- nie oceniaj tylko końcowego wyniku

Kryteria oceniania odpowiedzi

Obserwacja	opisuje fakty
Dowód	wskazuje konkretną informację
Hipoteza	można ją sprawdzić
Werdykt	wynika z danych
Argumentacja	łączy dowody z wnioskiem

Przykładowe informacje zwrotne dla uczniów

- Dobry dowód, ale brakuje wyjaśnienia
- Hipoteza jest ciekawa, sprawdź, czy da się ją przetestować
- Wniosek wynika z danych

PRZEWODNIK NAUCZYCIELA

OMÓWIENIE

JAK PROWADZIĆ OMÓWIENIE PO TURNIEJU

Omówienie jest momentem, w którym gra zamienia się w rozumienie.

5 KROKÓW OMÓWIENIA

1	**Zacznij od dowodów**	Poproś uczniów, aby przypomnieli, jakie dowody zebrali podczas turnieju. Nie oceniaj – po prostu zbierz fakty.
2	**Porównaj hipotezy**	Zestawcie różne hipotezy i sprawdźcie, które z nich lepiej pasują do zebranych dowodów.
3	**Zapytaj: co zmieniło nasze zdanie?**	Zastanówcie się, które informacje wpłynęły na zmianę lub wzmocnienie hipotez.
4	**Nazwij pojęcie naukowe**	Połączcie wnioski z właściwym pojęciem naukowym i wyjaśnijcie je prostymi słowami.
5	**Zapisz wspólny wniosek**	Sformułujcie krótkie, wspólne podsumowanie tego, czego się dowiedzieliście.

BANK PYTAŃ DO OMÓWIENIA

- Jaki dowód był najmocniejszy?
- Która hipoteza była kusząca, ale słaba?
- Czego jeszcze nie wiemy?
- Jak sprawdzilibyśmy to dokładniej?

SZABLON NA TABLICĘ

Dowód → **Hipoteza** → **Wniosek** → **Pojęcie**

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA

Chwal zmianę zdania, jeśli wynika z nowych dowodów.

DOSTOSOWANIE DO WIEKU I POZIOMU

USTAWIENIA TURNIEJU

Ten sam turniej można uprościć albo rozbudować bez zmiany głównej aktywności.

Poziom łatwy

- więcej obrazków
- mniej tekstu
- krótszy czas
- gotowe podpowiedzi

Poziom średni

- pełne karty odpowiedzi
- praca w zespołach
- punktacja za uzasadnienie

Poziom trudny

- mniej wskazówek
- dodatkowe dane
- obrona hipotezy przed klasą

Dostosowanie do wieku

Młodsze klasy	Starsze klasy	Grupy mieszane
więcej materiałów wizualnych	więcej tekstu i danych źródłowych	zróżnicowane role w zespole
krótszy czas na rundę	dłuższy czas na analizę	zadania o różnym poziomie trudności
prostszy język i krótsze polecenia	bardziej złożone polecenia	możliwość wyboru ścieżki zadania
gotowe podpowiedzi i przykłady odpowiedzi	punktacja za uzasadnienie i rzetelność argumentów	dodatkowe wyzwania dla szybszych uczniów

Regulacja trudności

czas	–	+
liczba dowodów	–	+
samodzielność	–	+
poziom pojęć	–	+

Wskazówka dla nauczyciela

Zmieniaj tylko jeden parametr naraz: czas, liczbę wskazówek albo poziom języka.

DOPASUJ DO KLASY

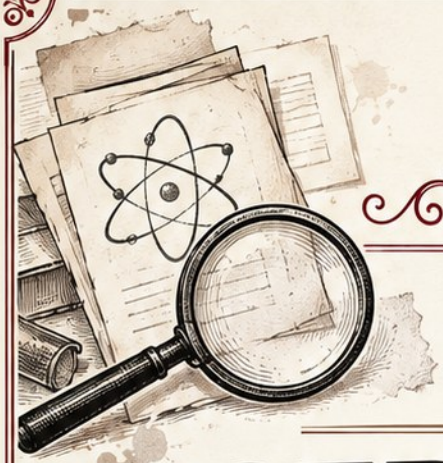

TURNIEJ NAUKOWY

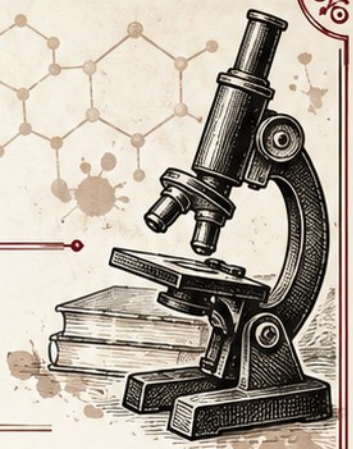

CERTYFIKAT

MISTRZOWIE NAUKOWEGO ŚLEDZTWA

przyznany zespołowi / uczniowi:

za uważną obserwację, pracę z dowodami, formułowanie hipotez i obronę werdyktu podczas Turnieju Naukowego.

ZAKOŃCZONO MISJĘ

Data: _____ Nauczyciel: _____ Klasa: _____

GOTOWE SCENARIUSZE: 45, 60 I 90 MINUT

PLAN LEKCJI

Wybierz wariant czasu i poprowadź turniej bez dodatkowego planowania.

GOTOWE DO UŻYCIA

45 MINUT — SZYBKA MISJA

- **5 MIN** start
- **20 MIN** praca zespołów
- **10 MIN** prezentacje
- **10 MIN** omówienie

60 MINUT — PEŁNA RUNDA

- **10 MIN** wprowadzenie
- **30 MIN** misje lub śledztwa
- **10 MIN** werdykty
- **10 MIN** podsumowanie

90 MINUT — WIELKI FINAŁ

- **10 MIN** role i zasady
- **50 MIN** stacje finałowe
- **15 MIN** argumentacja
- **15 MIN** omówienie i certyfikaty

PRZED LEKCJĄ:

- [x] wybierz strony
- [x] wydrukuj karty
- [x] przygotuj punktację
- [x] ustal role

Najlepszy turniej to taki, w którym uczniowie potrafią powiedzieć: **wiem, bo mam dowód.**